

Το Χρήμα

Δημιουργική Εργασία Β τετραμήνου

Από τους μαθητές της
Α3 τάξης του Γενικού
Λυκείου Νιγρίτας.

Υπεύθυνη καθηγήτρια:
Φυτοπούλου Ελπίδα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κατά τη διάρκεια του Β τετραμήνου η τάξη μας σε συνεργασία με την υπεύθυνη καθηγήτρια, ανέλαβε να συλλέξει πληροφορίες σχετικά με την ιστορία και την εξέλιξη του χρήματος καθώς και διάφορα στοιχεία που την αφορούν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Διαχρονική εξέλιξη του χρήματος

- 1.1 Αντιπραγματισμός
- 1.2 Χρήμα- Ορισμός του χρήματος
- 1.3 Τα μέταλλα σαν χρήμα
- 1.4 Τα πρώτα μεταλλικά νομίσματα

2. Λειτουργίες του χρήματος

3. Ιδιότητες του χρήματος

4. Μορφές του χρήματος

5. Κανόνας Χρυσού

6. Είδη του χρήματος

- 6.1 Κάρτα Ανάληψης
- 6.2 Κάρτα Πίστωσης
- 6.3 Κάρτα Χρέωσης
- 6.4 Κάρτα Προπληρωμένης αξίας
- 6.5 Έξυπνη Κάρτα
- 6.6 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα

1. Η διαχρονική εξέλιξη του χρήματος

1.1 Αντιπραγματισμός

Από τα πολύ παλιά χρόνια, όταν οι άνθρωποι ζούσαν οργανωμένοι σε κοινωνίες αυτάρκειας και ικανοποιούσαν τις ανάγκες τους με τη δική τους παραγωγική προσπάθεια, οι ανταλλαγές ήταν περιορισμένες και γίνονταν συνήθως σε είδος. **Αντάλλαζαν** δηλαδή τα αγαθά που έφτιαχναν με αγαθά που δημιουργούσαν άλλοι άνθρωποι. Το είδος αυτής της ανταλλαγής ονομάζεται **αντιπραγματισμός**. Αυτό ήταν δύσκολο διότι:

1) υπήρχε δυσκολία να βρούμε το κατάλληλο συναλασσόμενο που να ενδιαφέρεται για το δικό μας εμπόρευμα κι εμείς για το δικό του.
2) η πιθανή διαιρετότητα του ενός ή και των δύο εμπορευμάτων δηλαδή η δυσκολία να διαιρεθούν τα εμπορεύματα σε επιμέρους τμήματα που να επιτρέπουν την ανταλλαγή.

γ) Το κάθε εμπόρευμα έχει τόσες ανταλλακτικές αξίες όσα υπόλοιπα εμπορεύματα υπάρχουν γεγονός που δημιουργεί σύγχυση στους συναλασσόμενους.

Με τον αντιπραγματισμό οι ανταλλαγές ήταν τυχαίες και ευκαιριακές. Η σχέση ανταλλαγής μεταξύ των δυο προϊόντων δεν ήταν καθόλου σταθερή αλλά συχνά καθοριζόταν από το ποιοι ήταν οι συναλασσόμενοι, από την κοινωνική τους θέση, τον πλούτο τους, τις διαπροσωπικές του σχέσεις.

Οι δυσκολίες αυτές ξεπεράστηκαν τελικά με τη χρησιμοποίηση του χρήματος, που διέσπασε την ανταλλαγή σε δύο μέρη: την **πώληση** και την **αγορά** με αποτέλεσμα

- την διευκόλυνση συναλλαγών
- την αύξηση της παραγωγής που προορίζεται για ανταλλαγή
- την μείωση της παραγωγής που προορίζεται για αυτοκατανάλωση
- την αύξηση του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας και της εξειδίκευσης..

1.2 Το Χρήμα (Ορισμός)

Χρήμα είναι οτιδήποτε γίνεται αποδεκτό από τα άτομα της κοινωνίας ως μέσο ανταλλαγής αγαθών.

Σαν χρήμα έχουν χρησιμοποιηθεί πολλά αντικείμενα κατά καιρούς όπως φτερά στρουθοκαμήλου, αλάτι, κοχύλια ακόμα και ο ίδιος ο άνθρωπος (ινδικό νόμισμα).

Στα Ομηρικά Έπη έχουμε συχνά παραδείγματα, στα οποία χρησιμοποιούσαν ως χρήμα τα ζώα, ιδιαίτερα τα βόδια. Σε ορισμένες κοινωνίες του Ειρηνικού και της Αυστραλίας το ρόλο του χρήματος έπαιζαν εν μέρει τα όστρακα. Ακόμη και τα ανθρώπινα όντα έχουν χρησιμοποιηθεί ως χρήμα σε ορισμένες κοινωνίες (δουλοκτητικές). Στις σύγχρονες εμπορευματικές κοινωνίες υπάρχουν πολλά είδη χρήματος που χρησιμοποιούνται είτε από όλους είτε από ομάδες συναλλασσομένων. Γενικώς, χρήμα είναι καθετί που χρησιμοποιείται ευρέως στις συναλλαγές.

Επομένως, **το είδος του αντικειμένου που χρησιμοποιείται σαν χρήμα δηλαδή κοινά αποδεκτό μέσο συναλλαγών, καθορίζεται από**

- α) την οργάνωση της κοινωνίας**
- β) τη σημασία που έχουν οι κοινωνικές σχέσεις**
- γ) το βαθμό του καταμερισμού της κοινωνικής εργασίας**

1.3 Τα μέταλλα σαν χρήμα

Στην αρχαιότητα το μεταλλικό χρήμα ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένο: στην Αρχαία Αίγυπτο χρησιμοποιούσαν νομίσματα από χαλκό, στη Σπάρτη από σίδηρο, στη Ρώμη από ορείχαλκο. Παράλληλα ήταν σε χρήση νομίσματα από πολύτιμα μέταλλα, από χρυσό και άργυρο, τα οποία τελικώς επικράτησαν λόγω ορισμένων φυσικών ιδιοτήτων τους.

Με την πάροδο του χρόνου, το μέταλλο επικράτησε σε πολλές περιοχές. Στην Αίγυπτο, γίνονταν αγορές και με πολύτιμα μέταλλα όπως χρυσό και άργυρο. Στον Ελλαδικό χώρο από τη 2η χιλιετία π.Χ. χρησιμοποιούνται ως μέσο συναλλαγής τα τάλαντα δηλαδή πλάκες μετάλλου που το σχήμα τους, μοιάζει με τεντωμένο δέρμα βοδιού. Τάλαντα έχουν βρεθεί στα νότια παράλια της Μ. Ασίας, στη Σαρδηνία, στην Κύπρο, στις Μυκήνες (εικόνα), στην Κύμη, στην Κρήτη και σε άλλα νησιά του Αιγαίου.

1.4 Τα πρώτα νομίσματα

Κατασκευάστηκαν στη Μικρά Ασία πριν από περίπου 2600 χρόνια. Από τον 6ο αιώνα π.Χ. έως τον 3ο αιώνα μ.Χ. η Αθήνα έκοψε νομίσματα κυρίως σε άργυρο, αργότερα και σε χαλκό και χρυσό. Το αργυρά αθηναϊκά τετράδραχμα (εικόνα) κυκλοφόρησαν από την Ιταλία έως το Αφγανιστάν και ήταν ένα από τα ισχυρότερα και μακροβιότερα νομίσματα του αρχαίου κόσμου

Στα τέλη του 8ου και τις αρχές του 7ου π.Χ. αιώνα, ένα ακόμα αντικείμενο, ο σιδερένιος οβελός (σούβλα ψησίματος) χρησιμοποιήθηκε ως μέσο συναλλαγής

(εικόνα). Έξι οβελοί, όσοι δηλαδή χωράει να κρατήσει η παλάμη του ανθρώπου, είχαν αξία μιας δραχμής. Από το «δράπτω» (= πιάνω, κρατώ) προήλθε και η λέξη «δραχμή». Η χρήση των οβελών ήταν πολύ διαδεδομένη. Ήταν ταυτόχρονα όργανα με χρήση πρακτική, αφού χρησίμευαν για το ψήσιμο των ζώων, αλλά και νομισματική

Στην αρχαία Ρώμη, η παραγωγή κερμάτων γινόταν στο ναό της Ήρας Μονήτας - εξού και η αγγλική λέξη "money". Με τη διάλυση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και την εμφάνιση των εθνών της Ευρώπης, κάθε χώρα είχε τα δικά της νομίσματα.

2. Λειτουργίες του Χρήματος

Το χρήμα είναι:

- α) **μέτρο της αξίας** των εμπορευμάτων
- β) **μέσο πληρωμών**, γιατί όλοι οι συναλλασσόμενοι δέχονται να αποκτήσουν το αντίτιμο του εμπορεύματος που προσφέρουν σε χρήμα.
- γ) **μέσο αποταμίευσης** της αξίας, γιατί η απόκτηση του χρήματος από την πώληση του εμπορεύματος επιτρέπει την διαφοροποίηση του χρόνου πώλησης και του χρόνου αγοράς.

Ειδικότερα, μπορεί να θεωρηθεί:

- Μέσο Συναλλαγών
- Διαχρονική Μονάδα Μέτρησης
- Μέσο Διαφύλαξης Αξιών
- Μέσο Πραγματοποίησης Μελλοντικών Πληρωμών

3. Ιδιότητες του χρήματος

Το χρήμα έχει τις εξής **ιδιότητες**:

- Είναι γενικά και ευρέως αποδεκτό ανταλλακτικό μέσο

- Είναι εύκολα αναγνωρίσιμο
- Τα όρια προσφερόμενης ποσότητας μπορούν να είναι θεωρητικά απεριόριστα
- Παραμένει αναλλοίωτο διαχρονικά
- Είναι διαιρετό
- Αποθηκεύεται και μεταφέρεται εύκολα

4. Μορφές Χρήματος

Διακρίνουμε δύο βασικές κατηγορίες χρήματος:

- **Περιεκτικό**, το χρήμα που στις λειτουργίες του σαν μέσο συναλλαγών και σαν μέτρο της αξίας των εμπορευμάτων έχει αξία ίση με την εμπορευματική του αξία.

Περιεκτικό χρήμα ήταν τα βόδια, το χρυσάφι.

- **Παραστατικό** είναι το χρήμα του οποίου η αναγραφόμενη αξία αντιστοιχεί σε αξία μεγαλύτερη από την αξία του υλικού που το αποτελεί.

Το παραστατικό χρήμα που είναι και το σύγχρονο είδος χρήματος είναι:

- 1.τα χαρτονομίσματα
- 2.τα κέρματα
- 3.το πιστωτικό χρήμα
- 4.πλαστικό χρήμα (πιστωτικές κάρτες)
5. επιταγές
6. Συναλλαγματικές

5. Ο Κανόνας του Χρυσού

Η ανακάλυψη νέων χωρών και η εξάπλωση των εμπορικών σχέσεων δημιούργησε ένα νέο είδος χρήματος .Το χρήμα αυτό ήταν τα χαρτονομίσματα που εξέδιδαν τραπεζίτες για ορισμένη αξία με την έγγραφη υπόσχεση ότι ο κάτοχος θα πληρωνόταν την αξία του σε χρυσό. Τα χαρτονομίσματα μπορούσαν να εξαργυρωθούν από την τράπεζα σε χρυσό και μπορούσε να κυκλοφορεί τόση αξία σε χαρτονομίσματα όση και η αξία των αποθεμάτων χρυσού στο θησαυροφυλάκιο της τράπεζας. (Κανόνας Χρυσού).Ο κανόνας του Χρυσού εγκαταλείφθηκε μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο με την καθιέρωση του

δολαρίου των ΗΠΑ ως βασικού νομίσματος με βάση το οποίο οι άλλες χώρες κανόνιζαν την έκδοση χαρτονομισμάτων με τα αποθέματα χρυσού που διέθεταν.

6. Είδη σύγχρονου χρήματος

Το **μεταλλικό χρήμα**. Τα μεταλλικά νομίσματα που κυκλοφορούν σήμερα σπανίως αποτελούνται από πολύτιμο μέταλλο. Εξυπηρετούν μικρό μέρος των συναλλαγών μας. Το χαρτονόμισμα. Εξυπηρετούν τον μεγαλύτερο όγκο συναλλαγών στις μέρες μας.

Το χαρτονόμισμα

Τα χαρτονομίσματα ή τα τραπεζογραμμάτια αποτελούν παραδείγματα παραστατικού χρήματος. Η έκδοσή τους γίνεται από μία τράπεζα, την Εκδοτική, και η κυκλοφορία τους είναι υποχρεωτική, δηλαδή οι συναλλασσόμενοι είναι υποχρεωμένοι να αποδέχονται το χαρτονόμισμα στις συναλλαγές τους.

Το πιστωτικό χρήμα

Παίρνει δύο μορφές:

Η **Επιταγή** είναι μία μορφή χρήματος γιατί η τράπεζα πρέπει να εξαργυρώσει το ποσό στον δικαιούχο της επιταγής. Το ποσό αυτό πρέπει να υπάρχει στον λογαριασμό του εκδότη της επιταγής αλλιώς η επιταγή θεωρείται ακάλυπτη.

Η **Συναλλαγματική** είναι μία συμφωνία πληρωμής μεταξύ δύο ατόμων. Ο αγοραστής δηλαδή υπόσχεται ότι θα πληρώσει στον πωλητή το ποσό που αναγράφεται στην Συναλλαγματική.

«**Πλαστικό Χρήμα**». Οι πιστωτικές κάρτες είναι η πιο σύγχρονη μορφή χρήματος.

Υπάρχουν πολλές διαφορετικές μορφές καρτών:

6.1. Κάρτα Ανάληψης Μετρητών

Κάρτα ανάληψης μετρητών (cash card) είναι μια κάρτα που προμηθεύεται από τις τράπεζες ή από άλλους πιστωτικούς οργανισμούς και χρησιμοποιείται στα ΑΤΜ για ανάληψη ή κατάθεση χρημάτων σε κάποιο τραπεζικό λογαριασμό, την πληρωμή λογαριασμών ή την διεξαγωγή άλλου είδους τραπεζικών συναλλαγών και δεν επιτρέπουν στον κάτοχο να αγοράσει τίποτα άμεσα με αυτό.

6.2 Πιστωτική Κάρτα

Πιστωτική κάρτα (credit card) είναι μια μικρή πλαστική κάρτα που έχει εκδοθεί από την τράπεζα. Είναι ένα είδος δανεισμού όπου στην ουσία ο κάτοχος της κάρτας μπορεί να αγοράσει κάτι τώρα και να το πληρώσει

αργότερα. Όταν κάποιος πραγματοποιεί αγορές χρησιμοποιώντας τη πιστωτική του κάρτα είναι σαν να παίρνει ένα μικρό δάνειο όπου μπορεί να το ξεπληρώσει αργότερα. Επιπλέον με τη χρήση αυτής της κάρτας παρέχεται η δυνατότητα πίστωσης μέχρι ενός ορίου που προκαθορίζεται από την τράπεζα και ονομάζεται πιστωτικό όριο.

6.3 Χρεωστική Κάρτα

Χρεωστική κάρτα (debit card) είναι μια πλαστική κάρτα που παρέχει στον κάτοχο του/της ηλεκτρονική πρόσβαση στο προσωπικό του/της τραπεζικό λογαριασμό σε ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Δηλαδή αυτό το είδος της κάρτας συνδέεται άμεσα με τον τραπεζικό λογαριασμό του καταναλωτή. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί απευθείας για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών και χρεώνει χρήματα από το τραπεζικό λογαριασμό. Οι χρεωστικές κάρτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν σχεδόν παντού.

6.4 Προπληρωμένη Κάρτα

Προπληρωμένη κάρτα (prepaid card) είναι μια κάρτα πληρωμών η οποία μπορεί να φορτωθεί με χρήματα είτε από τον κάτοχο της κάρτας είτε από οποιονδήποτε άλλον. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα «πλαστικό» πορτοφόλι, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί αντί των μετρητών. Το διαθέσιμο όριο της κάρτας εξαρτάται από τις «φορτίσεις» που θα πραγματοποιήσει ο πελάτης, πιστώνοντας χρήματα είτε με μεταφορά από τον τραπεζικό του λογαριασμό ή με κατάθεσή του στο ταμείο του πιστωτικού ιδρύματος που εξέδωσε την κάρτα. Έτσι, αντί ο πελάτης να «επισκεφθεί» ένα ΑΤΜ για να «σηκώσει» χρήματα και να τα βάλει στο πορτοφόλι του, «φορτώνει» με ευρώ την προπληρωμένη του κάρτα.

6.5 Έξυπνη Κάρτα

Έξυπνη κάρτα (smart card) είναι μια μικρή πλαστική κάρτα που μοιάζει με μια πιστωτική κάρτα στο μέγεθος και στο σχήμα, αλλά στο εσωτερικό είναι εντελώς διαφορετική. Το εσωτερικό μιας έξυπνης κάρτας συνήθως περιέχει ένα ενσωματωμένο μικροεπεξεργαστή δηλαδή ένα ηλεκτρονικό τσιπ που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αποθήκευση μετρητών. Χρησιμοποιείται ως ένας ασφαλής χώρος αποθήκευσης πληροφοριών όπως για παράδειγμα πληροφορίες που σχετίζονται με το ιατρικό ιστορικό ενός ασθενούς. Ο μικροεπεξεργαστής ο οποίος χρησιμοποιείται για ασφάλεια βρίσκεται κάτω από ένα χρυσό μαξιλάρι στην μια πλευρά της κάρτας. Οι έξυπνες κάρτες περιέχουν ένα λειτουργικό σύστημα όπως ακριβώς και ένας προσωπικός υπολογιστής και χρησιμοποιούνται μαζί με προσωπικούς αναγνωριστικούς αριθμούς (PIN) για σύνδεση σε ένα δίκτυο, έναν υπολογιστή ή μια συσκευή για τον έλεγχο ταυτότητας ενός χρήστη.

6.6 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα του Πλαστικού Χρήματος

Πλεονεκτήματα

- Περιορισμός φοροδιαφυγής και παραοικονομία
- Ακριβής καταγραφή του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος
- Εξυγίανση οικονομίας και εξάλειψη αθέμιτου ανταγωνισμού
- Περιορισμός εισφοροδιαφυγής
- Μεγαλύτερη διαφάνεια
- Περιορισμός των συναλλαγών που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες
- Μείωση της πορείας αναλήψεων μετρητών από τράπεζες και σταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος.
- Τόνωση οικονομικής δραστηριότητας, λόγω της σταδιακής μετατροπής των «εγκλωβισμένων» καταθέσεων και μετρητών σε επενδύσεις-ακίνητα-σταθερές αξίες
- Μείωση κλοπών και ληστειών λόγω έλλειψης φυσικού αντικειμένου
- Μείωση γραφειοκρατικού κόστους
- Ευκολία μετάβασης σε εθνικό νόμισμα αν και εφόσον καταστεί αναπόφευκτη.
- Πληρωμές δεκάδων λογαριασμών
- Μεταφορές χρημάτων από λογαριασμό σε λογαριασμό
- Εξόφληση των φορολογικών υποχρεώσεων ανεξαρτήτως ποσού
- Η χρεωστική κάρτα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στο ταμείο των καταστημάτων

Μειονεκτήματα

- Κόστος αγοράς μηχανημάτων και κόστος προμήθειας των τραπεζών.
- Πρέπει τα μηχανήματα να επιδοτηθούν καθώς επίσης με νομοθετική η συνταγματική ρύθμιση το κόστος από την προμήθεια των τραπεζών να είναι το ελάχιστο δυνατό.
- Αδυναμία πρόσβασης στο τραπεζικό σύστημα
- Μεγάλο μέρος του πληθυσμού είναι αυτή την στιγμή εκτός τραπεζικού συστήματος. Θα πρέπει να υπάρξει ειδική νομοθετική ρύθμιση που θα υποχρεώσει τα τραπεζικά ιδρύματα να εκδώσουν κάρτες και σε αυτή την κατηγορία πολιτών
- Έλλειψη εκπαίδευσης και επιπέδου μόρφωσης του πληθυσμού.
- Πιθανή αύξηση τιμών σε κάποια προϊόντα και υπηρεσίες
- Πιθανή δημιουργία παράνομης αγοράς η οποία πιθανόν να έχει σαν χαρακτηριστικό την εμπράγματο οικονομία
- Καταγραφή όλων των κινήσεων των πολιτών από τους θεσμούς του κράτους
- <http://digilib.teiimt.gr/jspui/bitstream/123456789/4435/1/SDO521995.pdf>

Βιβλιογραφία

<http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/4748/DE%20%CE%95%CE%9D%CE%A3%CE%9F%CE%A5%CE%95%CE%9B%CE%91%20%CE%A4%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%A1%CE%A1%CE%99.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/log/2011/KourtakisGiorgos/attached-document-1322207096-375386-20360/kourtakis2011.pdf>

<http://okeanis.lib.puas.gr/xmlui/handle/123456789/3075>

<https://www.politeianet.gr/books/9789602215067-ferguson-niall-alexandreia-i-exelixa-tou-chrimatos-205311>